

УДК 631.3(083.74)

Сирота В., ст.наук. співроб., УкрНДІПВТ ім. Л.Погорілого

Ефективність використання чинних в Україні стандартів, гармонізованих з Європейськими та міжнародними нормативними документами, під час випробувань сільськогосподарської техніки

Викладено результати досліджень використання нормативних документів на вимоги до сільськогосподарської техніки та методи її випробувань.

Постановка проблеми. У сфері випробувань сільськогосподарської техніки склалася ситуація, коли техніка та обладнання випробовуються на відповід-

ність стандартам, які розроблялись в 70-90 роках, або на відповідність технічним умовам (ТУ), в яких є посилення на ці стандарти.

Випробування як процес визначення характеристик, в тому числі споживчих якостей, безпеки техніки та ін. [1] і порівняння їх із задекларованими вимогами набуває особливої ваги. При цьому визначальну роль відіграє те, які ці вимоги і наскільки вони відповідають сучасному рівню.

Викладення основного матеріалу. Як показують дослідження, на даний час в галузі сільськогосподарського машинобудування для рослинництва і тваринництва чинні 324 нормативних документи (НД), які регламентують вимоги до показників якості продукції та методи їх визначення. Серед них 165 НД встановлюють вказані вимоги, а саме: 104 (64%) національні стандарти України (ДСТУ), в тому числі ДСТУ EN, ДСТУ ISO, ДСТУ ГОСТ, 43 (26%) міждержавних стандарти (ГОСТ). Інші 18 НД (10%) – це стандарти СЭВ, стандарти УРСР та галузеві стандарти [2] (рис. 1).

Склад чинних стандартів, що поширюються на методи випробувань машин і обладнання, нараховує 159 НД, серед яких ДСТУ – 66 (42%), міждержавних стандартів (ГОСТ) – 26 (16%). Інші 67 НД (42%) – це стандарти СЭВ та галузеві стандарти [2] (рис. 2).

До 2003 року в країні діяли обов'язкові для застосування стандарти: ДСТУ, ГОСТи, ОСТи, ГСТУ. Крім них, в обігу до сьогоднішнього дня знаходяться інші нормативно-методичні матеріали, про поширення і обов'язковість застосування яких вказано у кожному документі. Згідно з чинним законодавством на сьогодні більшість стандартів перестали бути обов'язковими і отримали статус рекомендованих. В результаті кількість користувачів НД скоротилася в кілька разів, і ефективність застосування стандартів почала швидко знижуватись. Нормативні документи на вимоги до сільськогосподарської техніки та методи випробувань, розроблені за останні 5–7 років та введені в Україні як дер-

жавні стандарти, гармонізовані з Європейськими та міжнародними стандартами, майже не використовуються (рис. 3, 4)

Для прикладу можна розглянути використання нормативних документів на вимоги безпеки до сівалок. Обов'язковим до застосування є ДСТУ 2189 [3], вимогами якого керуються при сертифікаційних випробуваннях. Це стандарт типу А, який встановлює загальні вимоги безпеки до навісних та причіпних машин. Конкретно до сівалок відносяться лише пункти 2.1.2-2.1.4 і 2.1.10. Разом з тим в Україні з 01.07.2004 р. чинний ДСТУ pr EN 14018 [4] – стандарт типу С, який має переваги перед стандартом типу А і встановлює вимоги безпеки лише до сівалок. У цьому стандарті, на відміну від ДСТУ 2189, є спеціальні вимоги до бункера, відкидних елементів конструкції, завантаження, завантажувальної площадки, маркування, вентилятора та настанови щодо експлуатування. Пункт 4.5.1 цього стандарту утверджує, що «висота для ручного завантаження, виміряна як вертикальна відстань між верхнім краєм бункера і поверхнею ґрунту або робочою платформою, не повинна перевищувати 1250 мм», а пункт 1.34 ДСТУ 2189 встановлює, що «машини, завантаження яких виконується ручним способом, повинні мати висоту завантажувального отвору, емкостей та інших місць (бункерів, туковисівних апаратів, зернотукових ящиків, транспортерів і т. ін.) не більше 1,0 м від опорної поверхні для ніг (землі, площадки, підніжної дошки). Існують також відмінності в розмірах

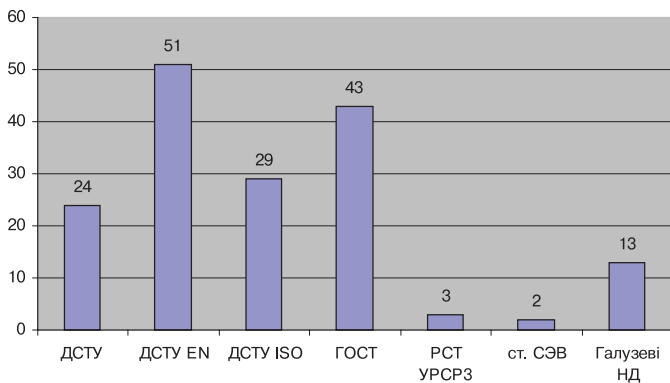

Рис. 1. Структура нормативних документів на вимоги до сільськогосподарської техніки

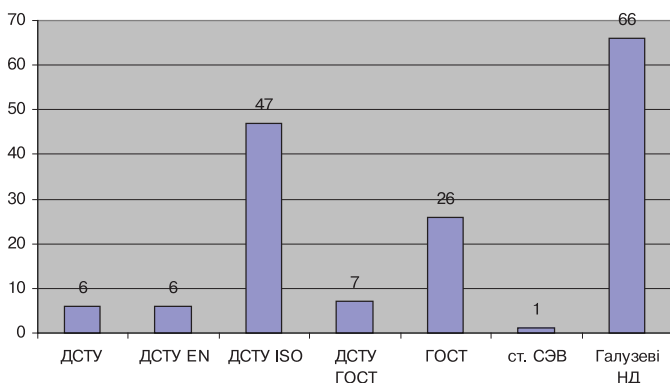

Рис. 2. Структура нормативних документів на методи випробувань

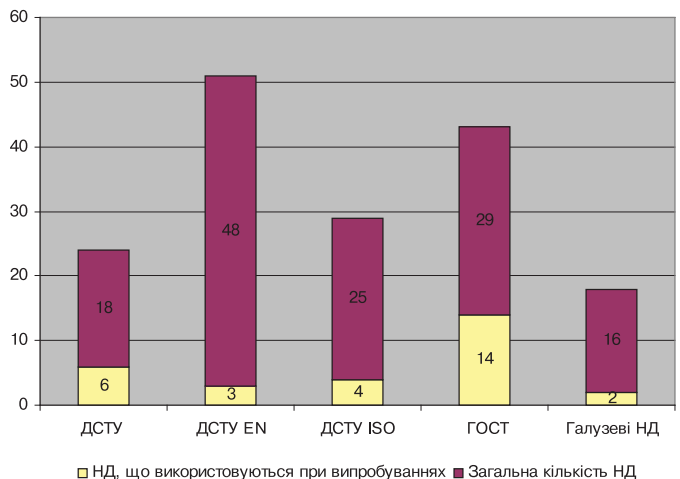

Рис.3. Використання НД на вимоги до сільськогосподарської техніки

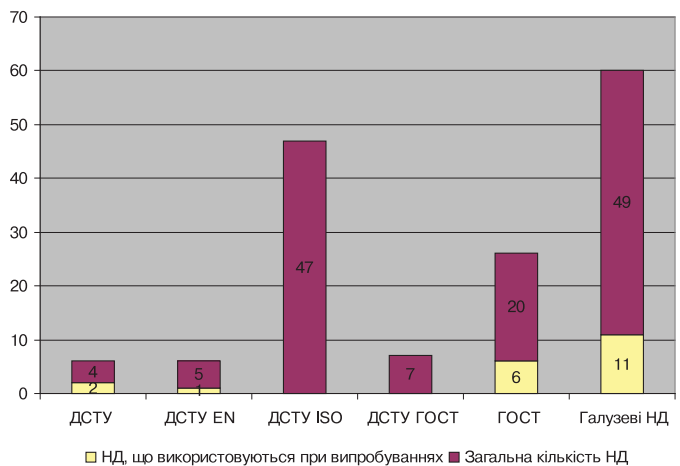

Рис. 4. Використання НД на методи випробувань

площадок для ручного завантаження тощо. Крім цього, в Україні з 01.04.2006 р. чинний ДСТУ EN 1553 [5], який встановлює загальні вимоги безпеки для самохідних, навісних і причіпних сільськогосподарських машин. У названих стандартах є посилання на ДСТУ EN 292-1 [6], ДСТУ EN 292-2 [7] та ДСТУ EN 294 [8], які передбачають виконання найважливіших вимог безпеки з метою досягнення відповідності європейському законодавству з питань безпечності машин і гармонізовані з вимогами Директиви щодо машин (Директива 98/37/ЕС) і з відповідними правилами ЕФТА (Європейська асоціація вільної торгівлі).

Висновки. Треба визнати, що теперішнє становище з використанням стандартів гальмує науково-технічний прогрес і не сприяє підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської техніки [9]. Економіка держави і споживач програють від використання застарілих нормативних документів, які ускладнюють появу на ринку сучасної техніки, більш безпечної та ефективної. З цієї ж причини випробувальна організація, що відноситься до основного суб'єкта, який несе відповідальність за якість сільськогосподарської техніки, її ставлення на виробництво і випуск, не може з певністю визначити наскільки вітчизняна техніка відповідає європейським та міжнародним вимогам безпечності, якості та надійності.

Список літератури

1. Погорельий Л.В., Анилович В.Я. Испытания сельскохозяйственной техники. – Киев: Феникс, 2004.
2. Стандарти України: Показчик. – Львів: Леонорм, 2009.
3. ДСТУ 2189-93 Система стандартів безпеки праці. Машини сільськогосподарські навісні та причіпні. Загальні вимоги безпеки.
4. ДСТУ prEN 14018:2002 Сільськогосподарські та лісгосподарські машини. Сівалки. Вимоги безпеки (prEN 14018:2000, IDT).
5. ДСТУ EN 1553:2004 Сільськогосподарські машини. Машини самохідні, навісні, напівнавісні та причіпні. Загальні вимоги безпеки (EN 1553:1999, IDT).
6. ДСТУ EN 292-1-2001 Безпечність машин. Основні поняття, загальні принципи проектування. Частина 1. Основна термінологія, методологія (EN 292-1: 1991, IDT).
7. ДСТУ EN 292-2-2001 Безпечність машин. Основні поняття, загальні принципи проектування. Частина 2. Технічні принципи та технічні умови (EN 292-2:1991, IDT).
8. ДСТУ EN 294-2001 Безпечність машин. Безпечні відстані для запобігання можливості досягання небезпечних зон руками (EN 294: 1992, IDT).
9. Стопалов С.Г., Семилетова К.П.. Закон «О техническом регулировании» и новая система стандартизации – шаг назад, а надо идти вперед // Тракторы и сельхозмашины. – 2009. – №6.

Стаття надійшла в редакцію 2 березня 2010 р.